

l'Abellerol

50 números de l'Abellerol

L'Abellerol que teniu a les mans és el número 50 després del seu inici ara fa 25 anys. És el mitjà de comunicació dels membres de l'entitat que serveix per donar a conèixer els resultats d'estudis en curs, notícies, resultats de campanyes d'anellament, observacions d'espècies rares o escasses, novetats bibliogràfiques i per anunciar les activitats sobre cursos i trobades.

Celebrem la publicació del número 50 de l'Abellerol, pretext que ens serveix per mirar enrere i copsar l'evolució de la publicació des dels inicis com a butlletí de contacte la tardor de 1990. Aquesta publicació va néixer un cop l'antic "Butlletí del Grup Català d'Anellament" va esdevenir una revista de caire més científic i va deixar de publicar continguts de comunicació

entre els socis de la nostra entitat. En aquell moment, aquests continguts es van adreçar cap a aquesta nova publicació destinada a ser el vehicle de transmissió de notícies, cartes, anuncis, novetats bibliogràfiques, citacions de noves espècies, obituaris, etc. Des d'aquell primer número fins a l'actualitat, la publicació ha anat evolucionant tal com ho ha fet la mateixa associació si tenim en compte que l'antic Grup

Català d'Anellament, centrat exclusivament en l'anellament d'ocells, va passar a l'actual Institut Català d'Ornitologia amb un ampli ventall d'activitats. En aquesta evolució, hem passat d'un butlletí inercial que estava format per tres fulls DIN A4 grapats i doblegats amb un total de 10 pàgines cap a l'Abellerol actual a color amb 16-20 pàgines en un format de pàgina completa i amb il·lustracions a color.

Sumari

Editorial

L'Aniversari de les publicacions de l'ICO 2

Notícies 3

- El Delta Birding Festival finança un projecte a l'Alfacada
- Quarta Jornada del Seguiment d'Ocells Comuns a Catalunya

50 números de l'Abellerol 4

Estudi de la població de passeriformes durant l'hivern al canyissar de Riet Vell, delta de l'Ebre, 2011-2013 6

L'Escola Betània-Patmos: tradició de seguiment ornitològic 8

Novetats avifaunístiques

- Crònica Ornitològica Maig – Octubre 2014 10

Novetats bibliogràfiques

- *Illustrated Checklist of the Birds of the World* 16
- *Guide d'identification des oiseaux en main* 17

Obituari

Xavier Palaus Soler (1933-2014) .. 18

Agenda 20

l'Abellerol

Butlletí de contacte de
l'Institut Català d'Ornitologia
núm. 50
tardor/hivern 2014-2015

Comitè Editorial

Raül Aymí, Jordi Domènech,
Gabriel Gargallo, Santi Mañosa

Col·laboradors

Rafael Cebrian, Alina de Echaniz,
Xavier Ferrer, Pere Josa, Àlex Mascarell,
Johan Meyer, Santi Ruiz, Carles Tobella

Disseny i maquetació

Lluc Julià

Edita

Institut Català d'Ornitologia
Museu de Zoologia
Passeig Picasso, s/n
08003 Barcelona

C/ Girona, 168, ent. 5a
08037 Barcelona
Tel.: 93 458 78 93

Correu electrònic: ico@ornitologia.org

Pàgina web: www.ornitologia.org

Junta Directiva

President: Santi Mañosa

Vicepresident: Jordi Baucells

Secretari General: Marc Illa

Tresorer: Vittorio Pedrocchi

Vocals: Joan Aymerich, Enric Badosa,
Jordi Garcia, Jacob González-Solís,
Javier Quesada i Xavier Tomàs.

e-mail: junta@ornitologia.org

L'Institut Català d'Ornitologia (ICO) és una entitat constituïda amb la finalitat de promoure l'estudi i seguiment de les poblacions d'ocells que nien, migren o hivernen a Catalunya, així com de fomentar la seva conservació.

© 2014 Institut Català d'Ornitologia

Dipòsit Legal: 12371-01

ISSN: 1579-3400

Impressió: Aura Digit

Les opinions dels autors de les col·laboracions que apareixen en aquest butlletí corresponen exclusivament al seu criteri personal, excepte les que siguin en el seu caràcter de directrius de l'ICO o del comitè editorial.

EDITORIAL

Aniversari de les publicacions de l'ICO

Aquesta tardor celebrem dues efemèrides importants per la nostra entitat, com són la publicació del volum 30 de la Revista Catalana d'Ornitologia i del número 50 de l'Abellerol, que teniu a les vostres mans. Suposen una llarga trajectòria de més de 30 i 25 anys respectivament i per això no volem deixar l'ocasió per fer un petit repàs del que ha estat l'evolució d'aquestes dues publicacions. En aquest número trobareu un breu reportatge dels orígens de l'Abellerol com a butlletí de contacte fins a l'actual publicació. D'altra banda, l'editor de la RCO, Oscar Gordo, ha preparat dos articles força extensos del que han estat els 30 volums de la revista científica i que apareixen just en el volum 30 de la RCO.

Publicar revistes especialitzades com les nostres i en una entitat relativament petita com l'ICO no és senzill i sovint, més enllà de les dificultats econòmiques per sufragar-les, cal també fer front a la disponibilitat de material i els terminis de calendari per evitar endarreriments i, sobretot, costa aconseguir certa regularitat.

El camí al llarg d'aquests més de 30 anys no ha estat fàcil però podem estar molt satisfets d'haver mantingut uns bons nivells de qualitat i rigor. L'Abellerol, d'una banda, ha perseguit un caire divulgador, tal com deia el seu títol inicial de "butlletí de contacte", per tal d'esdevenir el canal de comunicació de les activitats de l'entitat, difondre treballs en curs, notícies, avistaments d'ocells més rellevants i novetats bibliogràfiques d'interès per als membres. La RCO, en canvi, ha estat la plataforma de comunicació de treballs científics amb difusió i vocació internacional. L'anàlisi profund que fa l'Oscar Gordo aporta dades interessants i també preocupants en certa manera per la manca de col·laboració dels ornitòlegs catalans a la revista i planteja reptes de futur que caldrà abordar. El principal d'aquests objectius és, sense dubte, aconseguir que els ornitòlegs catalans puguin superar els estigmes i la por a la redacció de textos científics, l'estadística, l'elaboració de les dades, o l'anglès, i puguin fer visibles les nombroses dades que queden perdudes a les fitxes i a les llibretes de camp. És un tema recurrent a les darreres assemblees de l'entitat i que hem d'abordar amb decisió i valentia en els propers anys.

L'evolució de les dues publicacions fins al moment actual ha estat realment interessant de veure ja que hem passat des dels butlletins inicials elaborats de forma completament artesanal amb un contacte directe amb les copisteries i les tisores (retallant i enganxant) cap a unes publicacions modernes i amb versions en línia accessibles a través d'Internet. Aquesta mateixa evolució no s'atura i ja estem pensant en el futur. Valgui aquest editorial per fer una crida a tots els lectors per demanar-vos comentaris, idees i suggeriments que facin possible aquesta evolució constant cap a publicacions modernes i amb continguts d'interès per a tots vosaltres.

NOTÍCIES

El Delta Birding Festival destina 4.000€ a un projecte a l'Alfacada

El Delta Birding Festival del passat mes de setembre va gaudir d'un notable èxit de participació en què els assistents van poder participar en diverses activitats, però a part d'aquest component lúdic i social, el DBF tenia com a missió destinar fons econòmics a un projecte de recerca i conservació de l'avifauna.

ELS organitzadors (ICO, Oryx i la Fundació Catalunya La Pedrera) es van marcar l'objectiu addicional de destinar l'import aconseguit amb el benefici econòmic de les entrades a un projecte d'investigació i conservació. Finalment, es destinaran 4.000€ a aquesta iniciativa, complint amb l'objectiu marcat quan es va planificar l'esdeveniment. Aquesta xifra és destacable tenint en compte que és resultat de la primera edició del Festival.

L'ICO reprendrà una estació *Sylvia* que va haver-se d'aturar per manca de recursos a la llacuna de l'Alfacada, espai gestionat per la Fundació Catalunya La Pedrera. Com sabeu, el projecte *Sylvia* està basat en una metodologia molt estricta d'estudi dels ocells mitjançant l'anellament científic i aporta informació molt detallada per estudiar les tendències poblacionals i diagnosticar problemes

de conservació en la nostra avifauna. El fet de poder datar els ocells en el moment de captura permet conèixer la proporció entre joves i adults, i així es pot determinar la productivitat d'una espècie després de la nidificació, de forma que, juntament amb altres indicadors, es poden esbrinar les causes dels declivis poblacionals.

Com a complement a aquesta acció i, dintre del Projecte LIFE Delta Lagoon, al costat de la llacuna de l'Alfacada es preveu recuperar un espai de 60 ha. (propietat de l'INCASOL) per a l'avifauna. El projecte preveu la creació d'una llacuna, la instal·lació d'aguaites i l'execució d'activitats per a ornitòlegs i públic general amb finalitats educatives. Aquestes modificacions en l'hàbitat, propiciaran l'aparició d'espècies d'ocells de les comunitats vegetals properes que colonitzaran l'espai. Amb els fons destinats del Delta Birding Festival també

es farà un seguiment de la colonització d'aquest nou espai.

En especial, es farà un seguiment especial del repicatalons (*Emberiza schoeniclus*) de la subespècie *whiterbyi*, que és pràcticament endèmica del vessant mediterrani de la península Ibèrica i que al Delta es coneix com a *Picampall*.

La cursa ORNITHO - SWAROVSKI OPTIK recapta 800€

La cursa de llistes completes d'Ornitho va comptar també amb la participació de diferents empreses com a patrocinadors associats que van aportar cada un la quantitat de 0,50€ per espècie d'ocell detectada, generant donatius a l'ICO per valor de 800€. Les empreses participants van ser **Tratamiento Natural del Agua, Knowtech, M'penta, Càtering Comfer, Digiscoping Adapters, EK i Càmping Castell Mar**. Moltes gràcies a tots ells!

Quarta Jornada del Seguiment d'Ocells Comuns a Catalunya

El passat 18 d'octubre es va celebrar al Museu Blau de Barcelona la Quarta Jornada del SOCC. La jornada va permetre compartir experiències, resoldre dubtes i avançar en la formació dels interessats. L'acollida de la jornada per part del públic assistent va ser molt bona.

ELS gairebé 70 assistents van qualificar amb bona nota el conjunt d'activitats dutes a terme. La jornada va constar d'un variat programa que combinava xerrades, tallers i, fins i tot, una petita sortida de camp. La trobada es va obrir amb una presentació oficial i una cordial benvinguda per part de Marta Subirà, directora general de Polítiques Ambientals del Departament de Territori i Sostenibilitat de la Generalitat de

Catalunya, Dacha Atienza, cap de col·leccions i recerca del Museu de Ciències Naturals de Barcelona i Santi Mañosa, president de l'ICO.

Després d'aquesta quarta edició, aquesta trobada es troba plenament consolidada i permet estrènyer els lligams amb els col·laboradors del projecte, donar-los eines per millorar els seus coneixements, difondre els resultats del seu esforç i debatre qualsevol aspecte relacionat amb el projecte. Cal destacar

que d'entre els participants a aquesta quarta edició, prop d'un 40% ja havien assistit, com a mínim, a alguna de les tres anteriors. A més, la realització de la jornada permet incidir en els punts claus que donen força al SOCC com la fidelitat al projecte i l'acompliment estricte de la metodologia per tal de donar resultats robustos i útils a la societat, al temps que suposa una crida a la participació a aquells que s'acosten al SOCC per primer cop.

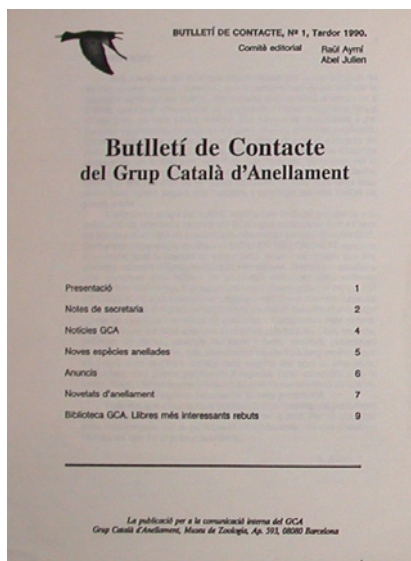
REPORTATGE

50 números de l'Abellerol

La revista que teniu a les vostres mans celebra l'aniversari d'argent després de complir 50 números durant 25 anys. Aquesta publicació, plantejada com el butlletí de contacte dels socis de l'ICO, ha evolucionat des de les pàgines muntades, fotocopiades i grapades de forma artesanal fins al butlletí actual en color i amb versió en línia. En aquest reportatge es fa una petita revisió del que ha estat la publicació des dels seus orígens fins a l'actualitat.

La tardor de 1990 vam publicar el número 1 del llavors anomenat "Butlletí de Contacte del Grup Català d'Anellament". Eren tres fulls de DIN-A4 fotocopiats i muntats un cop doblegats pel mig i amb un total de 10 pàgines. La presentació anava a càrrec d'Abel Julián, aleshores president del Grup Català d'Anellament, on feia esment que la publicació "...serà el vehicle de comunicació interna dels membres ..." i afegia que "s'hi han incorporat unes seccions fixes sobre activitats, anuncis, peticions de dades, novetats de sexat i datat, resultats preliminars d'estudis en curs, llibres més interessants rebuts i un llarg etcètera que es podrà anar ampliant encara més segons les vostres propostes".

Aquell primer número només tractava temes d'anellament si bé emmarcat en seccions diverses. Així, una primera secció eren notes de secretaria amb novetats sobre balanços, nombre d'ocells anellats,

L'Abellerol número 1

reports d'ICONA, conferències, etc. Hi havia seccions de notícies del GCA, noves espècies anellades, ressenyes bibliogràfiques, datació i sexat i llibres d'ornitologia.

En aquest primer volum hi sortien col·laboracions de només 6 persones diferents.

La publicació ha anat evolucionant tal com ho ha fet la mateixa associació, des de l'antic Grup Català d'Anellament, a l'actual Institut Català d'Ornitologia amb un ampli ventall de temes més enllà de l'anellament.

L'etapa inicial del butlletí

Aquesta etapa comprèn el període 1990–2000 amb la publicació d'un total d'onze números. Els primer número va tenir deu pàgines que van augmentar a 18 en el segon i a 26 en el cinquè. Posteriorment, el número 8 i següents va ser com a publicació muntada per professionals de l'empresa Imatge 9 de Valls amb un augment considerable de pàgines. Aquesta nova manera de publicació va durar fins el número 11 de la tardor de l'any 2000.

Pel que fa a continguts, no es van publicar articles i la majoria de la informació es referia a informes de secretaria amb dades d'anellaments anuals i recuperacions més interessants rebudes. Van tenir un pes rellevant les ressenyes bibliogràfiques (amb un total de 327), pel fet que, sense Internet, l'accessibilitat als articles era molt més difícil. La llargada va ser variable, amb els primers exemplars de 10 pàgines, fins a un màxim de 68 en el número 10 i amb una mitjana de 36.

Arriba l'Abellerol

A partir del número 12 aquest butlletí canvia totalment d'aspecte. Es contracta el Lluç Julià, professional en disseny i ornitòleg, per donar una imatge molt més moderna i atractiva i el resultat final és l'Abellerol. Es publica en mida DIN A4

sencer amb un total de 16 pàgines i amb un augment en el nombre d'imatges, taules i figures. A partir del número 38, tardor de 2009, es publica en color, format que es manté fins a l'actualitat.

El format actual consta d'una portada principal amb el sumari de continguts i on hi va un resum de l'article principal. La pàgina 2 porta l'editorial, seguida de les notícies més rellevants. A la pàgina 4 comença l'article principal de cada número que pot tenir una llargada d'entre 3-4 pàgines i excepcionalment fins a 7. A continuació segueixen articles més curts (1-2 pàgines).

Una de les seccions fixes és l'apartat de la crònica ornitològica on s'hi publiquen les novetats més rellevants d'espècies

escasses o rares amb imatges sempre que sigui possible.

Les darreres pàgines són per a les novetats bibliogràfiques d'interès per als ornitòlegs catalans; també poden incloure algun obituari i la darrera pàgina es destina a l'agenda d'activitats.

Cal remarcar una alta publicació d'articles de contingut històric, especialment per la participació regular de Xavier Ferrer i que ell en alguna ocasió s'hi ha referit irònicament com a "L'Historiol". Aquest tipus de contingut, si bé pot despertar poc interès per als lectors més joves, suposen un recordatori a les persones que van començar els primers passos de l'ornitologia a Catalunya en uns temps difícils on el principal interès

Tema	nº	%
ressenyes bibliogràfiques	406	38,26
notícies	213	20,07
notes	105	9,89
articles	61	5,74
anuncis	55	5,18
editorials	47	4,42
peticions d'informació	46	4,33
agenda	39	3,67
crònica ornitològica	38	3,58
noves espècies anellades	22	2,07
obituaris	11	1,03
cartes d'opinió	7	0,65
actes assemblea	6	0,56
balanç tresoreria	5	0,47
Total	1061	100

Taula 1. Continguts temàtics dels 49 números de l'Abellerol publicats entre 1990 i 2014. Els números 1 a 11 es van publicar amb el nom de Butlletí de Contacte del Grup Català d'Anellament.

pels ocells era bàsicament gastronòmic. Realment, el mèrit d'aquells pioners que van dedicar el seu temps lliure als ocells i la seva conservació en el segle passat potser no ha estat encara prou valorada i l'Abellerol ha servit per deixar constància escrita de la història de l'ornitologia catalana.

I l'Abellerol del futur?

L'Abellerol és una publicació que ha anat canviant en el temps al mateix ritme amb què ho ha fet l'associació i els gustos i preferències dels socis de l'ICO. Per a l'Abellerol del futur estem pensant a fer canvis i aportar nous continguts però aquí, tots vosaltres, els lectors, sou els que hi teniu la darrera paraula. Restem oberts a suggeriments i a la incorporació de temes nous. Ens ho podeu fer arribar a ico@ornitologia.org

RAÛL AYMÍ

www.weboryx.com

T'apropem a la natura

Consulta i compra en www.weboryx.com les nostres ofertes

A Oryx compartim la teva afició i t'ofereim el consell expert sobre l'extensa oferta d'**equipament per el naturalista**, sobre la millor selecció de **prismàtics i telescopis** per ornitologia i observació de fauna i sobre els més de 15.000 títols de **llibres d'història natural** que podràs sol·licitar mitjançant la nostre web.

Oryx: la tienda del amante de la naturaleza
 Balmaes 71 · 08007 · Barcelona
 T. +[34] 93 418 55 11 · F. +[34] 93 418 81 17

RECERCA

Estudi de la població de passeriformes durant l'hivern al canyissar de Riet Vell (Delta de l'Ebre) 2011-2013

En aquest reportatge, Pere Josa fa un resum sobre els resultats de les campanyes d'anellament que ha dut a terme a Riet Vell durant l'hivern sobre els passeriformes de la zona i, en especial, sobre la boscarla mostatxada.

En aquesta nota es pretén mostrar de forma resumida alguns dels resultats obtinguts en un estudi realitzat al canyissar adjacent a la llacuna de Riet Vell, Amposta, delta de l'Ebre, entre els anys 2011 i 2013. L'objectiu principal ha estat obtenir informació sobre la comunitat d'ocells passeriformes hivernants. Alguns d'aquests resultats esperem que puguin ser exposats aviat de manera més detallada, especialment en el cas de la boscarla mostatxada *Acrocephalus melanopogon*.

Metodologia

El present estudi es va realitzar durant els mesos de novembre (2011 i 2012), desembre (2011 i 2012), gener (2011, 2012, 2013) i febrer (2011, 2012, 2013). Tot i que els resultats no es mostren tots aquí, els mostresos es van allargar fins a l'abril (2012), i maig (2011) fet que ens va permetre obtenir informació sobre l'inici de la migració prenupcial. A partir de novembre de 2011 vam estandarditzar la metodologia, i anellàvem 5 dies de cada 10, repartint les sessions entre jornades de matí i de tarda. No vam anellar els dies amb vent superior a 5 escala Beaufort o amb pluja. Es van utilitzar 132 metres de xarxa japonesa, sempre al mateix lloc i sense utilitzar reclam sonor i, segons el nivell d'aigua, també es van col·locar algunes balles.

Resultats

Es van fer un total de 4.324 captures, les espècies més capturades van ser el mosquiter comú *Phylloscopus collybita* amb 2.043 captures, el repicatalons *Emberiza schoeniclus* 821 captures, el

Pere Josa

En el decurs del present estudi es van fer 270 captures de boscarla mostatxada que van aportar informació del comportament d'aquesta espècie durant l'hivern.

rossinyol bord *Cettia cetti* 344, la cotxa blava *Luscinia svecica* 303 i la boscarla mostatxada *Acrocephalus melanopogon* 270. Aquestes 5 espècies suposen el 87,4% del total de captures (vegeu la Taula 1). Els resultats que presentem en aquesta nota es basen en les dades d'aquestes 5 espècies. També es van capturar algunes espècies migrants a finals de la migració postnupcial.

En les espècies més capturades s'ha analitzat si es produeix una hivernada diferencial segons el sexe i/o edat. En el mosquiter comú els exemplars joves (codis Euring 3 i 5) suposen el 91,5% dels exemplars datats. En el rossinyol bord el 88,1% dels exemplars són femelles, en aquesta espècie es decideix no analitzar les possibles diferències segons l'edat a causa de les dificultats que presenta el datat a mesura que avança l'hivern. En la cotxa blava dominen els mascles joves amb un 34,9% dels exemplars

datats i sexats, i els menys nombrosos són les femelles adultes amb un 14%. En el cas de la boscarla mostatxada, tot i que no hem datat els exemplars, sí que es dona el cas que d'11 individus capturats durant l'últim hivern (desembre de 2012 i gener 2013) un mínim de 10 exemplars ja portaven anella d'hiverns anteriors, aquesta dada suposa una proporció mínima d'adults força alta. En el cas del repicatalons, els resultats i les diferències entre els 4 mesos estudiats es mostren a la taula 2.

Amb exemplars capturats en més d'una ocasió en el mateix hivern podem estimar el nombre mínim de dies a la zona. Aquest valor mostra diferències entre espècies, per exemple, en el mosquiter comú el 78% dels exemplars fan estades inferiors a 30 dies, i només un 8% de més de 60 dies; en canvi en el cas de la boscarla mostatxada i el rossinyol bord les estades de menys de 30 dies

REPORTATGE Estudi de la població de passeriformes durant l'hivern al canyissar de Riet Vell (Delta de l'Ebre) 2011-2013

Espècie	Totals	Nov	Des	Gen	Feb
<i>Ixobrychus minutus</i>	4	2	1	0	1
<i>Falco tinnunculus</i>	1	0	0	0	1
<i>Falco columbarius</i>	1	1	0	0	0
<i>Rallus aquaticus</i>	12	4	0	0	8
<i>Gallinula chloropus</i>	25	2	7	10	6
<i>Lymnocyptes minimus</i>	1	0	0	1	0
<i>Tyto alba</i>	2	0	0	2	0
<i>Otus scops</i>	2	1	0	0	1
<i>Alcedo atthis</i>	42	15	8	10	9
<i>Upupa epops</i>	1	0	0	1	0
<i>Hirundo rustica</i>	1	0	1	0	0
<i>Anthus pratensis</i>	4	0	1	1	2
<i>Motacilla alba</i>	16	4	5	0	7
<i>Erithacus rubecula</i>	93	52	26	5	10
<i>Luscinia svecica</i>	303	127	73	47	56
<i>Phoenicurus ochruros</i>	15	8	6	1	0
<i>Phoenicurus phoenicurus</i>	1	1	0	0	0
<i>Saxicola torquata</i>	26	14	6	4	2
<i>Turdus merula</i>	4	2	0	2	0
<i>Turdus philomelos</i>	11	4	5	1	1
<i>Cettia cetti</i>	344	170	67	65	42
<i>Cisticola juncidis</i>	24	16	3	5	0
<i>Acr. melanopogon</i>	270	82	80	46	62
<i>Acr. schoenobaenus</i>	1	0	1	0	0
<i>Acr. scirpaceus</i>	20	19	1	0	0
<i>Sylvia melanocephala</i>	11	7	3	0	1
<i>Sylvia atricapilla</i>	21	11	7	2	1
<i>Sylvia undata</i>	1	1	0	0	0
<i>Phylloscopus collybita</i>	2043	663	786	444	150
<i>Phylloscopus inornatus</i>	1	1	0	0	0
<i>Regulus regulus</i>	2	2	0	0	0
<i>Remiz pendulinus</i>	40	10	17	4	9
<i>Sturnus vulgaris</i>	16	5	10	0	1
<i>Passer domesticus</i>	61	24	20	6	11
<i>Passer montanus</i>	80	37	21	9	13
<i>Fringilla coelebs</i>	3	0	3	0	0
<i>Emberiza schoeniclus</i>	821	206	195	220	200
Total	4324	1491	1353	886	594

Taula 1. Captures totals per espècie segons el mes, agrupant els diferents anys d'estudi

Jove mascle	25 (12,6%)	30 (15,1%)	42 (19,3%)	42 (21,2%)
Jove femella	113 (57,7%)	114 (57,9%)	99 (45,4%)	93 (46,9%)
Adult mascle	13 (6,6%)	12 (6,0%)	21 (9,6%)	16 (8,1%)
Adult femella	13 (6,6%)	18 (9,1%)	20 (9,2%)	17 (8,6%)
Indeterminat	34 (17,2%)	28 (14,1%)	36 (16,5%)	20 (15,2%)
	Nov (198)	Des (202)	Gen (218)	Feb (198)

Taula 2. Captures segons classe de sexe/edat, de repicalons *Emberiza schoeniclus* separades per mesos. Entre parèntesis a les files de captures es mostra el % respecte les captures de cada mes. En els mesos, s'indica el nombre total de captures.

són del 50 i 54% respectivament, i les de més de 60 dies del 37 i 38%.

El retorn interanual en els mesos purament hivernals (desembre-gener) també ha mostrat diferències entre espècies; del mosquiter comú han retornat un 1,4% dels exemplars anellats l'any anterior, del repicalons un 2,7%, en la cotxa blava

un 28,2%, en el rossinyol bord el 36,8% i en la boscarla mostatxada el 61,9%.

Pel que fa a la fenologia de la boscarla mostatxada, amb les dades dels controls propis hem intentat a grans trets separar entre els exemplars presents únicament en migració (ja sigui postnupcial, prenupcial o ambdues) i

els que han passat l'hivern a la zona. A mitjans de desembre comença a disminuir el nombre d'exemplars detectats únicament durant la migració, tot i que fins a inicis de gener es presenten encara alguns exemplars que no es capturen posteriorment. Els exemplars presents d'inici de gener a mitjans de febrer tenen un comportament força sedentari amb nombroses recaptures, i són els que podríem considerar hivernants; en aquest període no apareix cap exemplar no anellat prèviament. A mitjans de febrer els exemplars presents a la zona comencen a marxar i es detecta l'entrada d'individus no capturats prèviament. En el present estudi la dada més tardana en el pas prenupcial s'ha produït un 19 de març.

Cal destacar la singularitat d'algunes de les espècies capturades, com el mosquiter de doble ratlla *Phylloscopus inornatus*, anellat el 10.11.2011 i que va ser l'única citació d'aquest any a Catalunya. També es pot esmentar la captura de dos repicalons de la subespècie iberooriental *Emberiza schoeniclus witherbyi*. Es van capturar algunes espècies, tot i que de presència no rara, que sí que són poc anellades com el becadell sord *Lymnocyptes minimus* o l'esmerla *Falco columbarius*. En les jornades fetes al març, abril i maig (no incloses a la Taula 1) es van poder capturar espècies com el mosquiter ibèric *Phylloscopus ibericus*, la mallerenga de bigotis *Panurus biarmicus*, amb molt poques dades els darrers anys al delta, 3 exemplars de bosqueta icterina *Hippolais icterina* o 23 exemplars de mosquiter xiulaire *Phylloscopus sibilatrix*.

Agraïments

A l'Ignasi Ripoll i SEO/BirdLife per les facilitats en aquesta i d'altres ocasions. A David Bigas per tot i més. A la gent dels Muntells pel tracte rebut. Als voluntaris de Riet Vell per la ajuda i, sobretot, per tot el que n'he après d'ells.

REPORTATGE

L'Escola Betània-Patmos: tradició de seguiment ornitològic

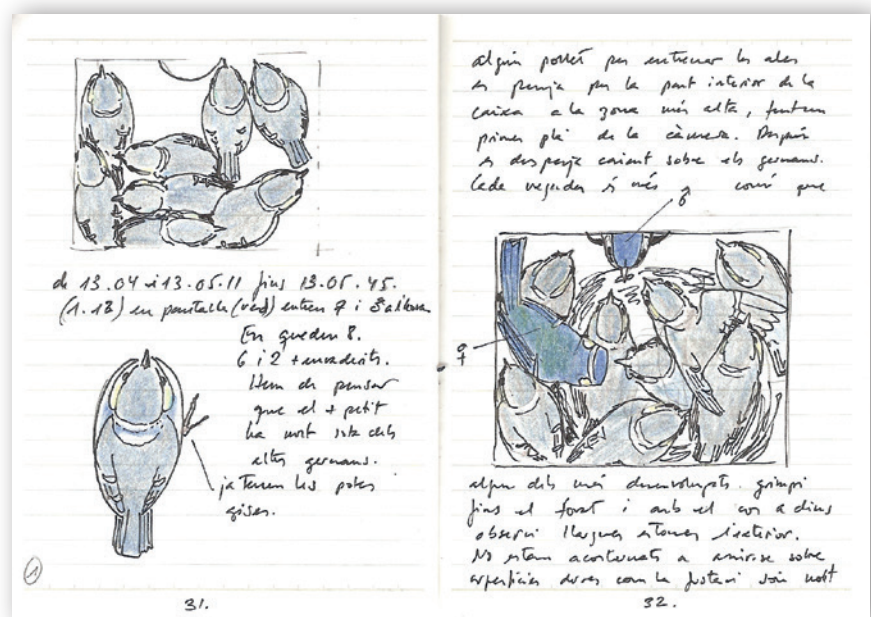
Tres professors de l'escola Betània-Patmos de Barcelona expliquen la tradició docent del seu centre per apropar els alumnes al món dels ocells i l'ornitologia amb algunes iniciatives que en el passat han format diverses generacions de prohoms que avui en dia encara conserven certa vinculació amb els ocells.

Sovint, en el discurs de graduació dels alumnes de l'escola Betània-Patmos, hom reconeix als pares d'una forma explícita: gràcies per haver triat per a nosaltres una escola al bosc!

És ben cert, la nostra escola es troba enclavada on la ciutat deixa de ser-ho perquè comença a verdejar i on els carrers és fonen en corriols i pistes de sauló. Aquesta localització —a la vessant sud de Collserola— no només acosta els arbres a les aules, també suposa una enorme finestra a tot el que succeeix a l'entorn natural. Des dels cursos més petits els alumnes conviuen de la forma més natural amb el vol d'un gaig, el cant d'un mascle de merla o s'acostumen a menjar l'entrepà de l'esmorzar amb algun pit-roig que furta les molles que cauen.

La coincidència d'un grup d'alumnes de l'escola (Àlex de Juan, Francesc Giró, Santi Ruiz i, uns anys més tard, Andreu Escolà) que freqüentaven —entre els anys setanta i vuitanta— el recent creat Grup d'Ornitologia del Museu de Zoologia de Barcelona al voltant del naturalista Salvador Filella, va propiciar que els seus interessos compartits es traslladessin també a l'escola en què coincidien. En aquells temps es van fer amb una comanda de 20 caixes niu per a ocells insectívors de les que facilitava l'ICONA (Instituto para la Conservación de la Naturaleza) i les van penjar pels arbres del pati. El seu entusiasme els va portar al seguiment d'aquestes caixes-niu i a la participació amb continguts de temàtica ornitològica a les publicacions de l'escola.

Al començament del anys vuitanta l'Andreu Escolà, membre del Grup Català d'Anellament, s'encarregà amb

Apunts sobre la reproducció de la cria d'un niu de mallerenga blava el 2011.

altres companys d'anellar algunes niuades, entre elles una de les primeres que es realitzava a Catalunya de cotxa cuaroja *Phoenicurus phoenicurus* (1983). Així mateix va publicar al *Parlem-ne* (butlletí trimestral de l'Escola Betània-Patmos) una ressenya per reconèixer alguns dels ocells més habituals "Aves de la Escuela y alrededores" (1980). Algun d'aquests alumnes amb el temps va incorporar-se al claustre de l'escola i va continuar l'aventura amb els ocells com a recurs pedagògic. En aquesta època l'escola va publicar a nivell intern una "Petita guia per conèixer els ocells dels voltants" (1994), document que es feia servir a les pràctiques de Biologia de la llavors EGB i més tard a l'ESO. S'organitzaven habitualment sortides al delta de l'Ebre i als Aigua-

molls de l'Empordà amb els documents d'identificació de les aus fets des de l'escola (1990) i els binocles penjats al coll. Aquest mateix any, des del Departament de Ciències a la Direcció de l'Escola es va proposar la possibilitat de crear un espai preservat del joc i del pati habitual. El curs de 1998 vam aconseguir l'objectiu del nomenat "Parc Natural" dins l'escola propiciant l'observació de la natura al mateix pati. Seguint amb la tradició ornitològica, a les pràctiques de laboratori estudiàvem l'alimentació del gamarús recollint les seves egagròpiles de sota els pins. La revista d'àmbit pedagògic *Guix-dos* va recollir aquestes experiències en el seu n° 274 del 2001, un monogràfic titulat "Aprent a observar ocells". I es va publicar un article sobre la nidificació

REPORTATGE **L'Escola Betània-Patmos: tradició de seguiment ornitològic**

de la cotxa cua-roja una altra vegada al *Parlem-ne* (2002).

L'acostament dels ocells als alumnes va fer un gir definitiu quan des del 2006 vam posar un observatori en una de les finestres del mateix laboratori per facilitar l'observació de les menjadores. El comportament de les espècies de mallerengues va captivar des dels alumnes més petits d'Educació Primària fins als més grans. Vam fer algunes filmacions. Això ens va animar el 2009 a encetar un projecte que ha estat un èxit. Vam instal·lar una càmera en una caixa-niu adaptada (la base no és més que una caixa de les citades anteriorment de l'ICONA) amb la qual podíem enregistrar les vint i quatre hores de la vida i la cria de les mallerengues. La sort i la natura han fet que en aquests moments encetem el cinquè any del seguiment del mateix niu. Portem més de dues mil hores filmades d'un gran valor biològic que ens acosten al comportament i els hàbits de cria de *Cyanistes caeruleus* i de *Lophophanes cristatus*. A banda del seguiment que es pot fer a temps real –penseu que el primer que es fa a les aules d'Educació Infantil i Primària en

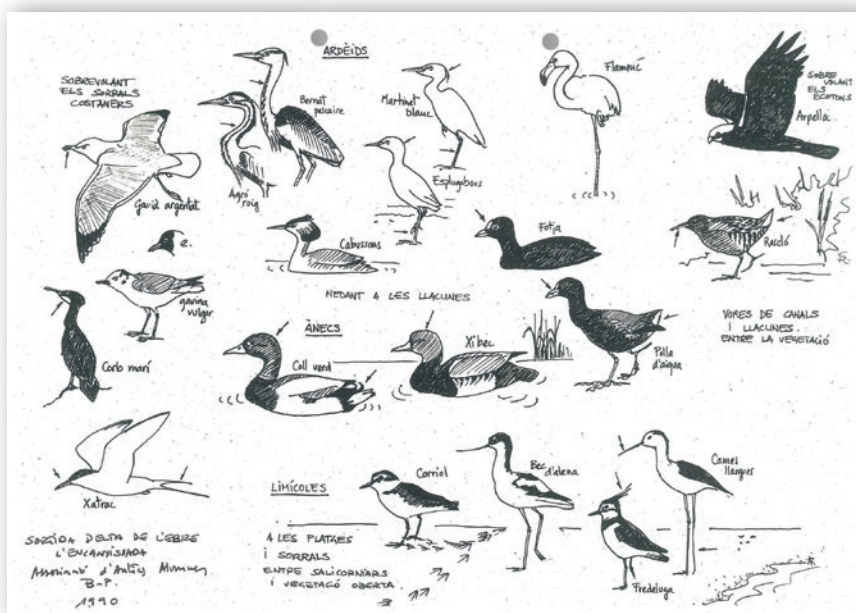
Càmera muntada sobre una caixa niu per fer el seguiment de la nidificació de les mallerengues.

començar la jornada és connectar amb les PDI (pissarres digitals interactives) per tenir notícies de la cria— ens ha sorprès la resposta externa, el seguiment que es fa des de la xarxa. Els alumnes segueixen el “fenomen mallerenga” des de casa amb les famílies i ens segueixen des d'altres indrets de la península.

Hem gaudit en l'àmbit escolar en directe d'anys d'èxit amb molts ous a la posta i la supervivència de tots els pollets, com d'anys desgraciats en què tan sols n'ha volat un. Veure en directe el moment en què la femella posa l'ou, la construcció del niu, l'alimentació de la parella i més tard dels pollets, l'observació de com la femella es menja la closca dels ous un cop han nascut i de com retira del niu el cadàver d'un pollet mort. Cada curs hem incorporat una activitat escolar en el projecte educatiu: elaborar un quadern de camp per al seguiment de la cria, cercar altres iniciatives d'estudis sobre mallerengues, generació d'activitats de caire literari i artístic al voltant d'aquests ocells i l'origen d'alguns Treballs de Recerca de batxillerat: “Estudi del seguiment de la nidificació de mallerengues”, “Jerarquies en les espècies de mallerengues en l'aprofitament de les menjadores”, “Construcció i ocupació de caixes niu pel raspinel”.

Un projecte molt complet que ha propiciat d'una manera molt íntegra l'acostament de l'observació ornitològica a les aules. La tradició d'utilitzar l'ornitologia com a recurs didàctic ens ve d'anys i la col·laboració recent amb l'ICO ens permet ampliar les expectatives d'aquestes iniciatives amb tallers d'anellament i estudis de dispersió de les cries.

ALINA DE ECHANIZ, JOHAN MEYER i SANTI RUIZ
Departament de Ciències.
Escola Betània-Patmos, Barcelona.

Fitxa per a la sortida al Delta de l'Ebre (1990) feta per l'associació d'antics alumnes de l'escola Betània-Patmos.

NOVETATS AVIFAUNÍSTIQUES

Crònica Ornitològica Maig - Octubre 2014

D'aquest període cal esmentar les observacions de limícoles rars com un escurafascons de Wilson, una daurada petita del Pacífic i una xivitona maculada. D'entre els passeriformes, destacar dues boscarles dels arrossars, dues bosquetes pàl·lides occidentals i, sobretot, el pas espectacular de mosqueters de doble ratlla.

Oriol Alamany

Maig

El dia 15 de maig, mentre es feia una sessió fotogràfica en el niu de falcons pelegrins de la tèrmica del Besòs, es va poder fotografiar com un dels polls es menjava les restes d'una **guatlla maresa** *Crex crex*. Durant aquest mes es va detectar un **pioc** *Otis tarda* a les comarques de Lleida el dia 8. Als Aiguamolls de l'Empordà hi havia un **xarxet alablau** *Anas discors* al Matà el dia 1 que va romandre a la zona fins el dia 4. Els **falcons cama-rojos** *Falco tinnunculus* es van veure durant tot el mes i especialment a l'Empordà, però la màxima concentració va ser als secans de Balaguer amb 24 exemplars el dia 20. Al delta de l'Ebre hi havia dos **territs pectorals** *Calidris melanotos* els dies 10 i 11. Com és habitual en els darrers anys,

▲ **Guatlla maresa** *Crex crex*, Central tèrmica de Sant Adrià del Besòs, 15/05/14, Oriol Alamany. Restes d'un exemplar capturat per una parella de falcons detectats durant una sessió fotogràfica en un dels nius d'aquesta espècie. Un percentatge elevat dels registres de guatlla maresa a Catalunya provenen d'exemplars trobats morts o ferits, habitualment abatuts per caçadors o a causa de col·lisions contra vidres, però també per altres causes com la d'aquesta observació. Cal considerar aquests casos com una mostra que l'espècie passa molt desapercibuda i de ben segur és més abundant del que podríem pensar a partir de les observacions dels ornitòlegs. En menor mesura succeeix el mateix amb les polles pintades *Porzana porzana* o, fins i tot, amb el boscaler pintat gros *Locustella naevia*. Les restes d'aquestes espècies trobades en nius de falcó de la reina *Falco eleonorae* a les illes Canàries confirmen que l'abundància d'aquestes espècies està infravalorada (de León *et al.* 2007).

el mes de maig és un dels millors per observar el **becadell gros** *Gallinago media* i aquest no va ser una excepció ja que es va detectar un exemplar a l'estany de Sils, la Selva, el dia 14. Un altre limícola també escàs com el **territ becadell** *Limicola falcinellus* va aparèixer al delta de l'Ebre amb un exemplar a la Punta de la

Banya el dia 7. Aquest mes encara es va observar la **daurada petita americana** *Pluvialis dominica* que sovintejava per la zona del Goleró on es va veure fins el dia 4. Es va observar una **siseta cendrosa** *Xenus cinereus* el dia 9 a les salines de Sant Antoni i uns dies més tard, des del dia 17 fins al 19 una altra, potser

NOVETATS AVIFAUNÍSTIQUES

Miquel Àngel Garcia Realdigos

◀ **Xivitona maculada** *Actitis macularia*, El Serrallo, Sant Jaume d'Enveja, 27/09/14, J. Ruiz et al. Tercera citació per a Catalunya després de la primera l'any 1997 també al delta de l'Ebre (24 a 29 d'agost, prop de Canal Vell) i una segona als Aiguamolls de l'Empordà el 1998 (24 agost, Ilacuna del Gall Marí). Aquest exemplar es va detectar el dissabte que se celebrava el *Birding Delta Festival* amb presència de nombrosos ornitòlegs a la zona, fet que va afavorir que durant el cap de setmana es localitzés també una arpella pàl·lida russa *Circus macrourus*, diversos territs pectorals *Calidris melanotos*, dues piules gola-roges *Anthus cervinus*, diverses polles pintades *Porzana porzana*, un mussol emigrant *Asio flammeus*, una cigonya negra *Ciconia nigra* i un falcó de la reina *Falco eleonorae*, a més d'altres ocells ja presents a la zona com la daurada petita del Pacífic *Pluvialis fulva*, alguna cuereta citrina *Motacilla citreola*, una siseta *Tringa stagnatilis* i fins a 8 corriols pit-rojos *Charadrius morinellus*.

Josep Bosch

◀ **Xarxet alablau** *Anas discors*, El Matà, Castelló d'Empúries, PN dels Aiguamolls de l'Empordà, 01/05/14, mascle, Àlex Ollé. Exemplar observat durant els quatre primers dies de maig als Aiguamolls. Segona i única citació de l'any a Catalunya d'aquesta espècie després de l'observació també d'un mascle als Aiguamolls el passat 28 de març. No hi ha dades a Catalunya d'aquesta espècie per al 2013 i només un mascle el 2012 al delta del Llobregat del 5 al 9 de maig i probablement el mateix el 7 i 8 de juliol.

la mateixa, als arrossars de Migjorn, Sant Jaume d'Enveja. I encara un altre exemplar, presumiblement diferent, es va detectar a la Punta de la Banya els dies 21 i 22. Des de principis de mes al Matà, PN Aiguamolls de l'Empordà, hi havia un **escuraflassons becfí** *Phalaropus lobatus* que es va veure fins els dia 6. Una de les sorpreses d'aquest mes va ser la troballa d'un **abellerol gola-roig** *Merops persicus* en unes oliveres als afores de Constantí, Tarragonès, el dia 2 i que no es va localitzar els dies següents malgrat els esforços per retro-

bar-lo. Són d'interès dues observacions de **calàndria** *Melanocorypha calandra*, un exemplar a Argelager, la Garrotxa, el dia 1 i dos exemplars a Cassà de la Selva, el Gironès, el dia 13 que suposen la 2a i 1a citació comarcal respectivament. I també a Cassà de la Selva es va detectar una **cuereta groga balcànica** *Motacilla flava feldegg* el dia 4. El dia 8 hi havia una **bosqueta pàl·lida occidental** *Iduna opaca* als voltants d'Almenar, Segrià. Durant diversos dies de principi de mes es va escoltar i veure per part de diversos observadors un **mosquiter**

ibèric *Phylloscopus ibericus* al Parc Diagonal Mar a Barcelona. D'altra banda, des de principi de mes hi va haver un degoteig d'observacions de **mosquiter xiulaire** *Phylloscopus sibilatrix* per les comarques costaneres, especialment al Baix Llobregat i l'Empordà que van durar fins el dia 19. El dia 1 es va detectar un **papamosques de collar** *Ficedula albicollis* a Pedret i Marzà i un **papamosques gris balear** *Muscicapa striata balearica* a l'Alfacada, delta de l'Ebre. Curiosament, a l'Ampolla va aparèixer una **cornella emmantellada** *Corvus*

NOVETATS AVIFAUNÍSTIQUES

cornix el dia 6 i uns dies més tard, el 10, també es va observar un exemplar al delta del Llobregat, potser el mateix. Força fugaç va ser l'observació d'un **pinsà trompeter** *Bucanetes githagineus* als estanys de les Escoles, Platja d'Aro només visible el dia 18.

Juny

El dia 14 encara hi havia un **bec de serra mitjà** *Mergus serrator* als Eucaliptus al delta de l'Ebre (data molt tardana!) i prop d'allí el dia 3 s'havia observat un possible **martinet dels esculls** *Egretta gularis*. Els primers dies de mes encara es van veure **falcons cama-rojos** a l'Empordà, la plana de Vic i els secans de Balaguer amb un màxim de 9 exemplars el dia 3 a Castelló d'Empúries. Tot i que ja s'havien vist **falcons de la reina** *Falco eleonora* els mesos anteriors, a finals de mes el dia 28 es van albirar més de 15 exemplars a Lladurs, Solsonès. També als Aiguamolls, durant tot el mes es va detectar de forma més o menys regular un **rascllet** *Porzana pusilla*, observat en alguna ocasió en comportament d'alerta per la possible proximitat de niu o polls. Al delta de l'Ebre es va observar una **siseta cendrosa** el dia 4 que va romandre per la Punta de la Banya almenys fins el dia 8. Uns dies més tard, el dia 15 també a la Punta de la Banya hi havia un **escurafascons becfí** que es va observar fins el dia 18. Durant aquest mes es van observar **fumarells negres** *Chlidonias niger* per diverses localitats interiors amb un estol de 12 exemplars al pantà de Sau (amb un **carablanc** *Chlidonias hybrida*), fins a 6 exemplars a l'estany d'Ivars, 2 a Arbeca, i 3 al parc de l'Agulla de Manresa entre d'altres. I com és habitual en els darrers anys, es van reportar noves localitats de reproducció d'**oreneta cua-rogenca** *Cecropis daurica*, per exemple a Osona i al Bages.

Juliol

Al delta del Llobregat es va tornar a observar el probable **híbrid de martinet blanc x martinet dels esculls** *Egretta garzetta x gularis* el dia 19. A la serra

Rosa Matesanz

▲ **Escurafascons becfí** *Phalaropus lobatus*, Estany Europa, Castelló d'Empúries 12/08/14, Guillem Saguer & Rosa Matesanz. Aquest exemplar va romandre a l'estany d'Europa fins el dia 16. D'entre les rareses catalanes, l'escurafascons becfí és probablement una de les més regulars i abundants; tot i això continua sent una de les menys observades pels ornitòlegs catalans. Això es deu al fet que pràcticament tots els exemplars detectats a Catalunya es troben a les salines de la Punta de la Banya, delta de l'Ebre, una zona d'accés restringit on no poden entrar els observadors. A la Punta de la Banya l'escurafascons becfí hi és present cada any, especialment durant l'estiu, quan s'han detectat concentracions de fins a 17 exemplars junts el setembre de 2009 (Clarabuch 2011). Fora del Delta de l'Ebre continua sent una raresa de nivell, amb observacions esporàdiques a zones humides com els Aiguamolls de l'Empordà o l'estany d'Ivars.

de Boumort es va observar una **àguila imperial ibèrica** *Aquila adalberti* els dies 16 i 19. El dia 1 encara hi havia un **falcó cama-roig** a la Sentiu de Sió, citació força tardana! Al Matà, PN Aiguamolls de l'Empordà, encara es va veure el **rascllet**. La **siseta cendrosa** detectada el mes anterior al delta de l'Ebre es va tornar a veure el dia 4 i també el dia 16. El dia 29 es va observar un **escurafascons de Wilson** *Phalaropus tricolor* al delta de l'Ebre. Uns dies abans, també al delta de l'Ebre, hi havia un **escurafascons becgròs** *Phalaropus fulicarius* i 2-3 **escurafascons becfins** *Phalaropus lobatus* fins a final de mes.

Agost

Una de les estampes més curioses d'aquest mes va ser la concentració de més de 1.000 **cigonyes** *Ciconia ciconia* a Vic el dia 23 al vespre. Van passar la

nit a la Plana per continuar el seu viatge migratori el dia següent, excepte algunes baixes per electrocució. Aquesta arribada massiva de cigonyes també es va poder observar a d'altres localitats com Bellver de Cerdanya, on el dia 25 s'hi van aturar més de 400 exemplars. Un altre recompte d'ocells migradors a destacar són els més de 2.500 **aligots vespers** *Pernis apivorus* que van passar per Camprodon el matí del dia 31. Durant aquest mes encara es va observar un **rascllet** als Aiguamolls el dia 2. Al delta de l'Ebre es va observar el **martinet dels esculls** els dies 10 i 20 a Canal Vell, localitat on sembla que anava a dormir; també es va detectar el presumible **híbrid** del delta del Llobregat el dia 24. Per segon any consecutiu es va observar una **daurada petita del Pacífic** *Pluvialis fulva* també al delta de l'Ebre i que va estar localitzada a la finca DACSA, Migjorn,

NOVETATS AVIFAUNÍSTIQUES

Miquel Àngel Garcia Reàdigos

◀ **Martinet dels esculls** *Egretta gularis*, Estació Biològica de Canal Vell, Deltebre, 10/08/14, Miquel Àngel Garcia Reàdigos. Aquest exemplar sembla que és el mateix que es va veient pel Delta de l'Ebre des de fa alguns anys i que utilitza els canyissars de Canal Vell com a joca.

Alex Ollé

◀ **Falcó de la reina** *Falcó eleonora*, dos mascles adults i un mascle de 3r any, Castelló d'Empúries, 03/06/14, Àlex Ollé. Aquest any les màximes concentracions d'exemplars van ser al Baix Empordà i al Solsonès a partir de la segona meitat de juny i fins a principi de juliol amb observacions de fins a 15-20 exemplars. Altres zones on els falcons van passar uns dies van ser especialment els plans de Martís i Querol, entre el Pla de l'Estany i la Garrotxa, i la plana de l'Alt Empordà, i la Serralada Litoral va ser la zona amb més observacions d'exemplars en pas. En total, es van recollir més de 100 observacions que es reparteixen per tot el territori des del nivell del mar fins als 1.400 m d'altitud.

Sant Jaume d'Enveja, durant tot el mes. Un altre limícola rar va ser un **territt cuablanc** *Calidris fuscicollis* observat a l'hemidelta sud entre els dies 14 i 20 d'aquest mes. I encara al delta de l'Ebre, es va observar una **siseta cendrosa** a la Punta de la Banya el dia 25. El dia 12 va aparèixer un **escuraflascons becfí** a l'estany Europa, PN Aiguamolls de l'Empordà que va romandre a la zona fins el dia 16; el tres **escuraflascons** observats al delta de l'Ebre encara es van observar a la Punta de la Banya els primers dies d'agost. Com és habitual, es van observar **corriols pit-rojos** a diferents punts del territori, destacant més de 50 exemplars a Alfés, Segrià, i 44 al Puig de Dòrria, Ripollès. Al port de Tarragona es va observar un **xatrac**

de bec groc el dia 8 que recordava un **xatrac elegant** (*Sterna cf elegans*). A l'estació biològica de Canal Vell, delta de l'Ebre, es va anellar una **bosqueta pàl·lida occidental** el dia 24.

Setembre

El **martinet dels esculls** seguia sovintejant la llacuna de Canal Vell i es va observar a la zona el dia 2 i encara va aparèixer un altre individu amb aspecte d'**híbrid amb martinet blanc** el dia 21 als arrossars de Migjorn. Es va observar un mascle d'**arpella pàl·lida russa** *Circus macrourus* en migració pels cingles de Tavertet, Osona, el dia 8 i un altre mascle a finals de mes, el dia 28, als arrossars de Migjorn que van poder observar molts ornitòlegs que estaven

a la zona amb motiu del Delta Birding Festival. Es va retrobar la **daurada petita del Pacífic** a Migjorn, ja amb un estadi de muda més avançat, i molta gent la va poder veure al llarg del mes i especialment el cap de setmana del 27 i 28. Com és habitual en aquest mes, es van observar diversos **territs pectorals**, amb almenys cinc exemplars al delta de l'Ebre, dos als Aiguamolls de l'Empordà, un al delta del Llobregat i dos al Clot de la Unilla, Almenar. Una de les sorpreses d'aquest mes va ser la troballa d'un adult de **xivitona maculada** *Actitis macularius* el dia 27 als arrossars de Migjorn. La troballa d'aquest ocell va coincidir, un cop més, amb la celebració del Delta Birding Festival, fet que va possibilitar que el poguessin veure força ornitòlegs

NOVETATS AVIFAUNÍSTIQUES

Roger Short and Helen Williams

Martí Franch

▲ **Mosquiter de doble ratlla** *Phylloscopus inornatus* Nombre d'observacions espectacular i sense precedents a Catalunya amb més de 30 individus observats a 12 comarques durant l'octubre i novembre de 2014. Aquesta arribada massiva també s'ha detectat a d'altres països i a França, per exemple, s'han observat més de 240 exemplars, fet que suposa un rècord històric d'aquesta espècie (Dubois *et al.* 2014). L'increment en el nombre d'observacions els darrers anys, i molt especialment enguany, s'atribueix tant a una major freqüència d'arribada de l'espècie a l'oest d'Europa com a una millor prospecció. Cada vegada més, els ornitòlegs busquen expressament aquest mosquiter siberià durant les setmanes òptimes, i una part dels exemplars trobats són fruit d'aquestes cerques. El més determinant, segurament, és que ha augmentat molt el coneixement d'aquesta espècie entre els ornitòlegs i molts aficionats coneixen bé el reclam que emet, i això sovint és la manera més fàcil de detectar-lo mentre s'alimenta a la capçada dels arbres alts. Una mostra d'això és la quantitat d'exemplars trobats en espais urbans mentre els ornitòlegs fan la seva vida quotidiana, algun fins i tot escoltat des de dins de la pròpia casa! L'exemplar de la foto correspon a l'individu trobat al parc de l'Arboretum de Manlleu per Guillem Rius i fotografiat per Martí Franch el 26/10/14 i que suposa la primera citació per a la comarca d'Osona.

◀ **Boscària dels arrossars** *Acrocephalus agricola*, Canal Vell, delta de l'Ebre, 19/10/14, primer any, Helen Williams & Roger Short. Nova citació després de dos anys (2012 i 2013) sense cap dada a Catalunya. La primera citació d'aquesta espècie a Catalunya va ser el 1995 i des de llavors s'han anellat 14 exemplars, incloent el que aquí es reporta. Es tracta d'una espècie més abundant durant el pas de tardor, que pot començar el pas força aviat (05/08/11, Canal Vell, dada més primerenca) i que dura fins al novembre. L'espècie s'ha detectat com a hivernant (desembre i febrer al delta de l'Ebre) amb un ocell recapturat dins del mateix hivern. A la primavera s'observa des del març (dada més primerenca l'1/03/07 al PN Aiguamolls de l'Empordà) fins a finals d'abril. Normalment apareix de forma escassa amb una mitjana d'una citació anual, excepte l'any 2007 amb tres registres. Aquest és el tercer anellament per a l'estació de Canal Vell després dels exemplars capturats el 2002 i 2011. Curiosament dos dies més tard d'aquesta captura, el dia 21, es va anellar un altre exemplar a l'Alfacada, també al delta de l'Ebre.

malgrat que només va romandre a la zona un dia. Durant aquest mes es van observar almenys sis **cueretes citrines** *Motacilla citreola* diferents: una al Parc Fluvià del Besòs, Sant Adrià del Besòs, els dies 3 i 4, una a can Dimoni, delta del Llobregat, els dies 4 i 5, diverses observacions a Migjorn, delta de l'Ebre, entre els dies 18 i 28, i una prop de Reus el dia 21. Cal esmentar dues observacions de **piula gola-roja** *Anthus cervinus* al delta de l'Ebre durant el cap de setmana del Delta Birding Festival, per la raresa de l'espècie en pas postnupcial a Catalunya. També són rares les observacions postnupcials de **falcó cama-roig**, amb un exemplar a la Plana de Vic i un altre al Pla de l'Estany, i les de **mosquiter xiulaire**, amb dos registres al Baix Llobregat. Una altra de les sorpreses d'aquest mes va ser l'observació d'un **pinsà carminat** *Carpodacus erythrinus* al pla de la riera d'Arbúcies, Sant Feliu de Buixalleu, que es va veure almenys fins el dia 16. A nivell local, destaca una observació de quatre **calàndries** a l'aiguamoll de la Bòbila, Bages, el dia 26. Aquest mes

NOVETATS AVIFAUNÍSTIQUES

Carles Tobella i Cristina Mora

◀ **Bosqueta pàl·lida occidental** *Iduna opaca*, Canal Vell, delta de l'Ebre, 24/08/14, primer any, Carles Tobella & Cristina Mora. Es tracta d'una espècie escassa i a hores d'ara només hi ha una citació homologada. A la base de dades d'ocells anellats de l'ICO hi ha un total de 16 registres d'ocells anellats a Catalunya dels quals 8 són a partir de l'any 2000. De les dades més antigues, cal tenir en compte possible errors d'identificació. Per detectar-la caldria prestar més atenció a les zones potencials de cria en el moment de reproducció i tenir un bon coneixement del cant de l'espècie. Aquesta és la segona bosqueta anellada a Canal Vell després d'una primera el 6 de setembre de 2002. Al delta de l'Ebre, a més, hi ha una observació d'un ocell en migració que es va parar en una embarcació el 6 de maig de 1996 a unes 20 milles nàutiques davant la Punta de la Banya i un altre registre recent del 10 de maig de 2011 d'un exemplar anellat a la Punta de la Banya.

va retornar el **gavià argentat de potes roses** *Larus argentatus* que passa els hiverns al pati d'una escola barcelonina. A Bellvís, Pla d'Urgell, es va observar una **guatlla maresa** mentre se segava un camp d'alfals el dia 23.

Octubre

Durant aquest mes al delta del Llobregat es va tornar a observar en diverses ocasions el probable **híbrid de martinet blanc x martinet dels esculls** i el dia 12 també hi havia un ocell semblant als estanys de Sils. Es va observar un mascle d'**arpella pàl·lida russa** a Queralbs, Ripollès, el dia 11 i un jove o femella a l'Ampolla, Baix Ebre, els dies 23 i 24. També força interessant va ser l'observació en pas d'una **àguila cridanera** *Aquila clanga* el dia 7 al turó de Fra Rafel, Sant Fost de Campsentelles. A la serra de Boumort, Lleida, es va observar una **àguila imperial ibèrica** *Aquila adalberti* el dia 3. A Lleida, encara hi havia els **territs pectorals** del Clot de la Unilla i es van observar almenys fins el dia 10. Mentre segaven l'arròs en uns camps propers a Poblenuu, delta de l'Ebre, es van observar 14 **rasclats** el dia 9! Als Aiguamolls de l'Empordà es va detectar una **piula grossa** *Anthus richardi* el dia 26 a l'estany d'en Túrries i una altra el dia 30 a can Comas. El dia 1 encara hi havia

una **cuereta citrina** *Motacilla citreola* als camps de Migjorn, sens dubte el millor lloc per veure aquesta espècie a Catalunya. I encara una altra cuereta a l'estany de Sils el dia 5. Els dies 19 i 21 d'aquest mes es van anellar dues **boscarles dels arrossars** *Acrocephalus agricola*, la primera a Canal Vell i la segona a l'Alfacada. D'aquest mes, la notícia més rellevant va ser l'entrada excepcional de **mosqueters de doble ratlla** *Phylloscopus inornatus* a l'oest d'Europa i també a Catalunya amb un rècord de citacions d'aquesta espècie mai detectat abans amb més de 30 individus. El primer exemplar es va observar el dia 4 a l'estany d'Ivars i Vila-sana, Pla d'Urgell, i el dia següent a Montjoi, Roses, Alt Empordà, amb un degoteig de citacions que s'incrementen notablement a partir del dia 20 i que duren fins a finals de mes i principi de novembre. La majoria de les observacions són de comarques litorals amb poques dades en comarques interiors (1 a la Terra Alta, 1 al Pla d'Urgell, 1 a Osona, 1 al Bages, etc.). En alguns casos on s'ha pogut fer un seguiment diari i estimar l'estada com el cas de l'exemplar de la Universitat Autònoma a Cerdanyola, va romandre 7 dies al mateix lloc. La localitat que aplega més observacions és Montjoi a Roses amb tres exemplars anellats i observacions entre el període

des del 5 al 25 d'octubre algunes de les quals podrien ser d'exemplars diferents als anellats. El dia 28 es va anellar un **mosqueter comú siberià** *Phylloscopus collybita tristis* a l'illa de Buda. Entre els dies 16 i 20 d'aquest mes es va detectar un **estornell rosat** *Pastor roseus* als voltants de l'abocador de Viladecans del qual en van poder gaudir diversos observadors.

Fonts consultades

www.ornitho.cat
www.reservoirbirds.com
www.rarebirdspain.net
<http://birdingemporda.wordpress.com/>

Bibliografia

Clarabuch, O. (ed.). 2011. Anuari d'Ornitologia de Catalunya. 2009. Barcelona: Institut Català d'Ornitologia.
 de León, L., Rodríguez, B. & Martín, A. 2007. Status, Distribution, and Diet of Eleonora's Falcon (*Falco eleonora*) in the Canary Islands. *J. Raptor Res.* 44 (4): 331-336.
 Dubois, P.J., Duquet, M., Le Maréchal, P., Oliosio, G. & Yésou, P. 2014. Deuxième mise à jour du nouvel inventaire des oiseaux de France. *Ornithos* 21-4: 169-213.

NOVETATS BIBLIOGRÀFIQUES

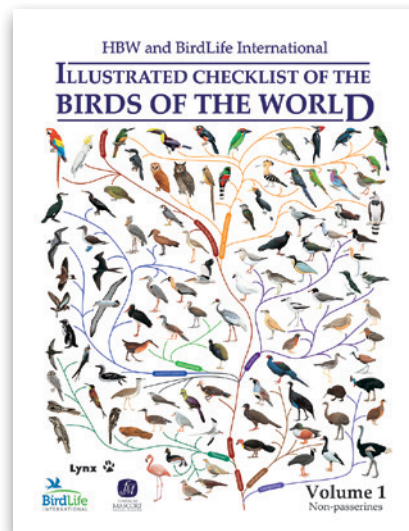
ORYX esponsoritza la secció novetats bibliogràfiques

Del Hoyo, J. & Collar, N.J. 2014

HBW and BirdLife International Illustrated Checklist of the Birds of the World

Volume 1: Non-passerines. Barcelona: Lynx Edicions

Amb 357 làmines en color, 8.290 il·lustracions d'ocells, mapes de distribució de totes les espècies i una bibliografia de més de 2.000 referències, aquesta nova llista d'ocells és una obra impressionant. Es diferencia de les llistes anteriors per diverses coses, en particular, en la seva inclusió de làmines a color i mapes de distribució de totes les espècies, per la qual cosa és la llista d'ocells amb més il·lustracions que s'hagi fet mai.

els darrers vint anys han estat un període d'excelsa producció de material bibliogràfic de caire ornitològic amb l'objectiu d'oferir als ornitòlegs i naturalistes una font de referència per consultar una llista definitiva i consensuada de les espècies d'ocells del món. Aquesta tasca, excepcionalment feixuga atès el gran nombre de publicacions i estudis que s'han realitzat en els darrers anys, i a la creixent transcendència de la genètica, que ha aportat dades de gran importància per a la classificació dels ocells, esdevé una feina realment complexa. D'entrada, per la diversitat de fonts a consultar i consensuar, però també per la quantitat de tàxons que s'hi han de reflectir, més de 12.000, sense comptar les subespècies considerades.

La publicació dels setze volums del *Handbook of the Birds of the World* (Lynx edicions, 1992–2012) han provat de donar una llista exhaustiva de totes les espècies del món i oferir un coneixement complementari sobre l'origen dels grups a nivell taxonòmic i evolutiu, la seva biologia a tots els nivells possibles i la seva distribució mundial, de vegades realment complicada de definir per la manca d'informació d'algunes espècies.

Passat un temps, l'equip editor del *Handbook of the Birds of the World* i *BirdLife International* ha unit esforços per proveir a la comunitat ornitològica

d'una obra definitiva i resumida, l'*Illustrated Checklist of the Birds of the World, Vol 1 Non passerines*, que recollís totes les espècies existents d'ocells no passeriformes (en 904 pàgines), amb una estructuració taxonòmica diferent de la del *Handbook* original, i que en alguns aspectes recorda més a les taxonomies emprades per la comunitat científica nord-americana. De fet, una de les grans complexitats a l'hora de crear una llista d'aquest caire és l'organització taxonòmica que es presentarà. A la introducció del volum 1 del Checklist s'estudien i s'expliquen abastament les possibles taxonomies estudiades i contemplades a l'hora de crear la llista, i es justifica l'ús dels criteris d'estructuració que defensa la universitat d'Oxford en els seus estudis relatius a la separació i quantificació per a la delimitació de les espècies (Tobias *et al.* 2010). De fet, i això sorprèn d'una manera relativa, no s'han emprat molts criteris genètics per a l'estructuració global de les espècies, sinó que s'ha donat una fiabilitat major a obres més tradicionals basades en criteris biomètrics i ecològics.

La idea, en definitiva, ha estat la de crear un checklist exhaustiu de totes les espècies de no passeriformes del món (4.372 espècies), incloent les espècies extingides i considerant totes aquelles noves espècies que han resultat de l'escissió d'alguns tàxons (462). Es tracta,

doncs, d'una obra de revisió i reestructuració del coneixement global sobre la classificació taxonòmica de la classe de les Aus, i un seriós intent de crear una llista mestra d'espècies que serveixi de referència mundial.

La gran diferència d'aquesta obra amb d'altres checklists és la il·lustració –per més de 28 artistes diferents– de totes les espècies d'ocells, fins i tot d'algunes espècies extingides. De fet, és aquest un dels grans valors del nou checklist, la inclusió de totes les espècies d'ocells extingits amb il·lustracions d'alguns d'ells. Aquest suport visual ofereix encara més informació per al reconeixement de l'espècie i la seva diferenciació.

Les fitxes, a més del suport visual esmentat, presenten una estructuració de conceptes molt clara i fàcil de consultar, organitzats per ordre taxonòmic, amb famílies, subfamílies i tribus, que es componen bàsicament del nom científic (en molts casos re-considerat o canviat), nom científic alternatiu, nom en diverses llengües (anglès, francès, castellà i alemany), informació sobre la descripció de l'espècie, consideracions taxonòmiques d'interès, i mapa amb una distribució actualitzada o, en alguns casos, la nova distribució de cadascuna d'elles.

Aquesta obra editada per Lynx Edicions amb BirdLife International va de la mà del *Handbook of the Birds of the World Alive* –www.hbw.com–, que es

NOVETATS BIBLIOGRÀFIQUES

ORYX esponsoritza la secció novetats bibliogràfiques

pot consultar a Internet i que ofereix informació actualitzada de totes les espècies considerades a l'obra publicada. A més, aquesta eina ofereix imatges i vídeos per tal d'acompanyar les fitxes, amb tota la informació escaient de cada espècie. De fet, aquesta és una eina de gran utilitat, que fàcilment es manté al dia en relació a la informació de cada un dels tàxons, i que esdevé un company digital perfecte per a la col·lecció del *Handbook of the Birds of the World* i el

nou *Illustrated Checklist of the Birds of the World*.

De tota manera, cal recordar que aquest volum de 904 pàgines només conté la introducció i explicació de la nova classificació taxonòmica i el llistat de les espècies de no passeriformes. La segona part de l'obra, que farà referència als passeriformes, tardarà encara un temps fins que estigui publicada, així que encara haurem d'esperar per veure els canvis i reordenacions que presenten

els experts del Handbook i de BirdLife en relació a aquest ordre. Ja podeu preparar un espai a les vostres biblioteques perquè, si bé el primer volum és d'allò més interessant i resolutiu, el segon promet sorprendre a més d'un, donar ordre i criteri a molts culs de sac biològics, i en definitiva, oferir-nos una llista mestra que ens permeti tenir una millor visió global d'aquest complex grup d'ocells.

RAFAEL CEBRIAN & ÀLEX MASCARELL

Demongin, L. 2013

Guide d'identification des oiseaux en main: les 250 espèces les plus baguées en France

Laurent Demongin, Mortsel, Belgium

Es tracta d'una bona eina de camp, ja que en un sol volum de 310 pàgines escrites en francès concentra la informació que fins ara es podia consultar en diverses guies. Hi trobarem informació sobre un gran ventall d'espècies de diversos ordres taxonòmics.

L' autor ha seleccionat les 250 espècies més anellades a França. Inclou informació sobre Anseriformes, Galliformes, Podicipediformes, Procellariiformes, Pelecaniformes, Ciconiformes, Accipitriformes, Falconiformes, Gruiformes, Charadriiformes, Columbiformes, Cuculiformes, Strigiformes, Caprimulgiformes, Apodiformes, Coraciiformes, Piciformes i Passeriformes. Així, doncs, podem disposar d'una guia de consulta ràpida i lleugera per a les jornades d'anellament, amb 119 no passeriformes i 131 passeriformes.

L. Demongin intenta, amb bon encert, compilar en aquest treball una ampla bibliografia que sovint és dispersa i no sempre accessible per a tothom partint de fonts de consulta preexistent com les fins ara guies de referència: Svensson, Baker, Prater, Jenni & Winkler. Afegeix

informació de treballs compresos en articles de diverses revistes científiques com Ibis, Ringing & Migration, Ardeola, i un llarg etc., de llibres coneguts com *Rapaces Nocturnas*, *Guía para la determinación de la edad y el sexo en las estrigiformes ibéricas* de Martínez *et al.* (2002), *Sylvia warblers* (2001) Shirihai *et. al* i també de fonts web, algunes d'iniciatives sorgides de la península Ibèrica, com *Birds of the Western Palearctic in Hand* (2012), o de les fitxes de Blasco-Zumeta J. & Heinze G., entre moltes d'altres a nivell europeu i incloent-hi també els apunts del mateix autor.

Aquestes 250 espècies es presenten en forma de fitxes descriptives organitzades de forma visual, on es comparen amb altres espècies susceptibles de ser confoses i citant un total de 500 tàxons. L'estructura d'aquestes fitxes s'organitza en diferents seccions: taxonomia,

identificació, mides, variacions, muda, pneumatització, sexe i edat. A l'obra hi trobem dibuixos esquemàtics, retalls de fotografies (en blanc i negre) de les característiques diferencials remarcades i en els textos corresponents obtenim de forma visual la informació necessària per a la identificació, sexat i datat de l'ocell en mà. Sense deixar de banda les subespècies, l'autor incorpora la descripció i les mides de totes aquelles amb disponibilitat de dades, com les de

NOVETATS BIBLIOGRÀFIQUES

Motacilla flava, per a la qual ha aconseguit una descripció molt completa. Afegeix també gràfiques dicotòmiques en algunes fitxes per separar espècies conflictives com *Acrocephalus scirpaceus* de *Acrocephalus palustris* a partir de les mides de l'ala i de l'emarginadura interna de la segona primària, o *Sylvia*

sarda de *Sylvia balearica* a partir de la mida de la cua i la llargada de l'ala, entre d'altres.

Es tracta, doncs, d'una bona oportunitat per treballar amb bibliografia renovada abans de la propera publicació del *Handbook of Western Palearctic Birds* de Shiriai & Svensson. Possiblement

l'inconvenient de la *Guide d'identification des oiseaux en main* és l'idioma en què està escrita. Tot i que la seva consulta és amena i ràpida, gràcies al seu format, estaria bé animar des d'aquí a una traducció a l'anglès o a una llengua més propera.

CARLES TOBELLA

OBITUARI

Xavier Palaus Soler (1933-2014)

El 16 de febrer de 2014, després de una malaltia incurable diagnosticada feia set anys, traspassà Xavier Palaus Soler, un dels 24 socis catalans fundadors de la Sociedad Española de Ornitología (SEO).

Nerviós, bellugadís, prim i amb un aire del seu avi matern, a qui no va conèixer, en Xavier Palaus va residir principalment a Barcelona. Va viure la seva joventut al número vuit de la plaça Reial, a sobre de la famosa botiga de taxidèrmia denominada *Museo Pedagógico de Ciencias Naturales* que regentaven els seus pares i que fundà el seu avi Lluís Soler Pujol (1871–1923), que va ser president de la ICHN. La principal formació ornitològica i naturalista de X. Palaus va provenir de la botiga de taxidèrmia de la seva família, on va conèixer no solament els exemplars en mà d'espècies comunes i rares, sinó també la temàtica biogeogràfica amb les localitzacions i dates dels espècimens. La botiga li proporcionà formació generalista de la natura, ja que a més dels ocells coneixia bé molts altres grups com els insectes. La botiga també fou per a ell una font de contactes amb caçadors, aficionats als ocells i naturalistes de tota Espanya

i de l'estranger. A la botiga va contactar amb l'ornitòleg José Ramon Pons Oliveras (1928–2013), que li va encarregar exemplars de totes les espècies d'ocells europeus. Per les publicacions de Palaus deduïm que la col·lecció d'ocells dissecats de José Ramon Pons Oliveras va començar el 1955 i són el 1956 i 1957 els anys més intensos de captures, tot i que Palaus també va comprar per a Pons peces antigues, com un trençalòs caçat l'octubre de 1932 a Peralta de Alcofea (Palaus 1957).

Palaus treballava a la botiga i li agradaven els contactes que s'hi feien però no la feina de botiguer. El 1955 i primera meitat del 1956 va fer el servei militar a la Seu d'Urgell i es va moure pels Pirineus, llavors força desconeguts. L'any 1959 va marxar a Alemanya on hi va residir entre un any i un any i mig. A Alemanya se sap que va treballar amb científics entomòlegs i ornitòlegs a Munich. L'estada fou al voltant d'un o dos anys i va tornar a Barcelona ja definitivament separat del negoci familiar. Posteriorment, va treballar uns anys en el món de la cinegètica, en especial com a guia de caça major a l'Àfrica tropical, sobretot a Moçambic, on romangué llargues temporades. Puntualment tractava en temes de compravenda de fauna i gea

per a col·leccionistes privats i per a institucions. L'altra activitat professional desenvolupada per Palaus fou la de fotògraf (i puntualment cinematògraf) de natura per a editorials (Planeta, Salvat, Océano, Orbis, etc.) i en la redacció d'algun text. Va publicar llibres divulgatius de fauna, caça i taxidèrmia. Uns altres dos centres de formació pràctica de Palaus van ser la Universitat de Barcelona (UB) i el Museu de Zoologia de Barcelona (actual Museu de Ciències Naturals de Barcelona). A la Universitat de Barcelona es va relacionar amb el Dr. Enrique Balcells Rocamora (1922–2007). El Dr. Balcells en el seu *Curriculum Vitae* va explicar que tenia l'estratègia de "*buscar la colaboración de aficionados conocedores de la Naturaleza e incrementar su capacidad organizando un intercambio de servicios como (...) impulsar cierta coordinación con apoyo en locales del CSIC (...) [mencionar] en los estudios a los recolectores y se les permitía el acceso a las publicaciones como coautores*" (Ferrer Parareda 2007). Sospito fortament que en Palaus va ser un dels aficionats a la natura que Balcells va ajudar i que va ser important en la seva formació. Sembla que hi havia un acord que els estòmacs de peces dissecades a la botiga familiar es guardessin per al Dr. Balcells. A la Universitat de Barcelona en Balcells

OBITUARI

va ser substituït pel Dr. Jacint Nadal Puigdefàbregas (1935), que esdevingué catedràtic de cordats. El Dr. Nadal coneixia Palaus des de 1953 i va mantenir amb ell una relació estreta fins a la seva mort. Al Museu de Zoologia Palaus tenia contactes amb el director del moment, el Dr. Francesc Español Coll (1907–1999) i amb Salvador Filella Cornadó (1943), que havia treballat d'ajudant de taxidèrmia a la botiga dels Palaus. Al Museu, però, va treballar sobretot els aspectes entomològics i sovint anava a fotografiar escarabats i altres invertebrats destinats als temes editorials. Cal puntualitzar que al Museu de Zoologia de Barcelona va treballar l'avi d'en Xavier Palaus, en Lluís Soler Pujol, que havia deixat molt bon record i que ha estat el millor taxidermista que va passar pel museu.

Des del punt de vista de l'ornitologia, Xavier Palaus fou fundador de SEO i fins a la seva mort, en va romandre soci. En Palaus va col·laborar molt a l'inici de la vida de la "Sección Regional Catalana" de SEO i s'hi va vincular especialment en el seu període més actiu, des del 1954 al 1960. Durant els anys cinquanta hi va fer alguna conferència, una de les quals va tractar sobre taxidèrmia. Unes altres de les activitats de Palaus van ser la seva presència en alguna de les excursions de la Sección Regional Catalana des de 1954 a 1960, on era dels poquíssims assistents que duia prismàtics i que observava ocells. Palaus va ser el primer que va documentar la presència del ballester criant a Barcelona el 1957 i 1958 al castell de Montjuïc (Palaus 1960). En el període de temps esmentat més amunt, va ser dels poquíssims observadors d'ocells que publicaren notes i articles científics sobre aus ibèriques, en especial de Catalunya.

En base a les publicacions de Xavier Palaus sabem que fou especialment actiu en el camp en els anys 1955 a 1958 inclosos, treballant al Pirineu i Prepirineu lleidatà i aragonès, Garraf, Vallès i altres indrets de Catalunya, com els Ports de Tortosa-Beseit. Palaus va donar alguns exemplars caçats al Museu de Zoologia i també va formar una col·lecció per-

sonal d'ous i d'ocells dissecats. Alguns exemplars els va capturar ell mateix, com un còlit negre que va caçar a Tossa de Mar el 29 de juny de 1956 (Palaus 1957). D'aquesta col·lecció personal de Palaus n'ignorem el seu destí i ubicació actual, tot i que molt probablement la va vendre, ja que almenys part de la col·lecció estava a València.

La major contribució de Xavier Palaus a l'ornitologia ibèrica foren els articles faunístics d'ocells, ja que en els anys cinquanta i seixanta del segle XX es desconeixia quasi tot sobre les aus ibèriques. La vinculació de Palaus amb la botiga familiar de taxidèrmia li va permetre l'accés a moltes dades concretes de tota mena d'espècies, en especial les rares, tal com llavors el trençalòs, la polla blava, el corriol pit-roig, la gavineteta de tres dits, etc. Entre 1954 i 1967, entre articles ornitològics científics o divulgatius, Palaus va publicar tretze treballs (deu d'estrictament científics) dels quals set a la revista *Ardeola*. Va publicar un article sobre l'astor amb el Dr. Enrique Balcells a la revista *Pirineos*, i a *Miscelánea Zoológica* un sobre el trençalòs; dos a *Ibérica*; un a *Montes*; i un al *Instituto de Biología Aplicada*. A l'estranger va publicar un article amb dades generals d'avifauna catalana i localitats d'interès ornitològic com el delta de l'Ebre (Palaus 1963). En els anys seixanta era raríssim que es publicuessin articles científics de zoologia en revistes estrangeres i menys com a autor en solitari. De tota la seva producció editorial, a més de les citacions d'espècies rares (reals o desconegudes

llavors) jo destacaria l'alimentació de diverses espècies i els paràsits de les aus. En Palaus disposà de continguts estomacals procedents de caçadors i, a més, tenia formació entomològica i es va atrevir amb l'alimentació d'espècies difícils com els picots (cas dels articles de 1956 a *Ibérica* i de 1960 a *Montes*). En altres publicacions, sempre que podia incloïa dades d'alimentació. La parasitologia externa en ocells catalans és un tema força rar i segurament la seva estada a Alemanya hi va tenir a veure. Per exemple, hi ha un treball seu on va incloure una *Lista tentativa de malófagos* de 26 espècies d'ocells de Catalunya (Palaus 1960). En qualsevol cas, Palaus va ser dels pioners en aportar dades de paràsits externs dels ocells catalans. Amb posterioritat a 1967, X. Palaus ja va abandonar definitivament l'activitat científica, per a dedicar-se als temes comercials zoològics on treballava des de feia alguns anys. Com diu en Salvador Filella, "l'aportació científica que en Palaus, va fer a la societat va quedar eclipsada en part, pels núvols grisos del mercantilisme que diversos naturalistes li atribuïen, pel fet d'haver comerciat amb els animals i els seus restes". Va ser una llàstima per a la ciència catalana que un dels poquíssims ornitòlegs que tenia formació pràctica sòlida en els anys cinquantes i seixantes del segle XX, abandonés tant d'hora l'ornitologia científica

Bibliografia

Ferrer Parareda, X. 2007. Enrique Balcells i Rocamora (1922-2007) patrici barceloní, científic naturalista enciclopedista. *L'Abellerol* 33: 7 – 9.

Palaus Soler, FJ. 1957. Algunas recientes citas de aves interesantes en Cataluña. *Ardeola* 3 (2): 263-270

Palaus Soler, FJ. 1960. Notas ornitológicas del noreste de España. *Ardeola* 6 (1): 221-234

Palaus, X. 1963. Ornithologische Beobachtungen in Katalonien. *Ornithologische Mitteilungen* 15: 102-105.

